

21 let screeningu karcinomu prsu v ČR

J. Daneš

Předseda Komise pro program screeningu karcinomu prsu MZ ČR a NSC

 NOI Fórum 2024

Štatistický audit mamografického
skrínungu v praxi za rok 2023

Charakteristika Screeningu karcinomu prsu v ČR

- V České republice probíhá od roku 2002 Národní program screeningu karcinomu prsu
- Program je od počátku plně organizovaný, s jasně definovanými pravidly a sítí kontrolovaných akreditovaných center (hustá síť, 73 center)
- Nedílnou součástí programu je jeho informační podpora, která umožňuje průběžné hodnocení celého screeningového procesu a jeho dopadu na cílovou populaci
- V lednu 2014 bylo v ČR zahájeno adresné zvaní žen do programu screeningu karcinomu prsu
- Program dosahuje významného populačního zásahu (zatím data k 12/2022)
  - bylo provedeno 11 232 950 screeningových mamografií
  - program pokrývá polovinu cílové populace žen starších 45 let, aktuální pokrytí žen ve věku 45–69 let činí 58,5 %
  - v 61 971 případech byl odhalen zhoubný nádor, drtivá většina z nich v časných stádiích s velmi úspěšnou léčbou

Legislativní změny ve screeningu v ČR – změna zákona o zdravotních službách (2022)

- Lepší legislativní ukotvení základních 3 programů
- Screening jen pracoviště, kterým byl ministerstvem zdravotnictví udělen Statut screeningového pracoviště v mamárním screeningovém programu (podle § 113d zákona 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění účinném od 1. 1. 2022)
- Statut na 5 let, udělen na základě Výzvy a podané žádosti – všech 73 pracovišť vyhovělo a statut získalo
- Výzva k podání žádosti a udělení Statutu vázány na splnění základních kritérií a po obdržení Statutu na dodržování podmínek Doporučeného standardu (Věstník MZ ČR č.5/2024)
- Řada důležitých podmínek a požadavků: stáří MG (max. 10 let), počty vyšetření (5 tis./rok), počty hodnocených snímků lékařem (5 tis./rok), absolvování kongresů, kurzů, sledování denzity, v případě AI certifikace, vedení datového auditu, elektronická komunikace, objednací doby, sledování spokojenosti, povinnost dovyšetření – min. US, cílený snímek, core biopsie, zajištění dalších (MR, VAB) a další

- Třístupňový systém sledování (represí) ze strany MZ ČR
  - Upozornění na nedostatky – vytýkácí dopis z NSC
  - Kontrola na místě (MZ, ZP, odborníci – kontrolní skupina)
  - Odejmutí Statutu
- Operativní řízení a sledování koordinátory – odborníky radiology (seznam webu MZ ČR, 1 koordinátor – 1 až 9 pracovišť, oficiální jmenovací dekrety)

Komise pro program screeningu karcinomu prsu
prof. MUDr. Jan Daneš, CSc.
Předseda Komise

Vážený pan
prof. MUDr. Jan Daneš, CSc.
Radiodiagnostická klinika
Všeobecná fakultní nemocnice v Praze
U Nemocnice 499/2, 128 08 Praha 2

JMENOVÁNÍ KOORDINÁTOREM MAMOGRAFICKÉHO SCREENINGU

Vážený pane profesore,

na základě platného statutu Komise pro program screeningu karcinomu prsu Vás z pozice jejího předsedy jmenuji

koordinátorem

mamografického screeningu pro následující pracoviště

Velice si vážím Vašeho rozhodnutí, aktivně se podílet na koordinaci tohoto programu.

Ve Vaší práci Vám přeji hodně pracovních úspěchů.

V Brně dne 26. 10. 2023

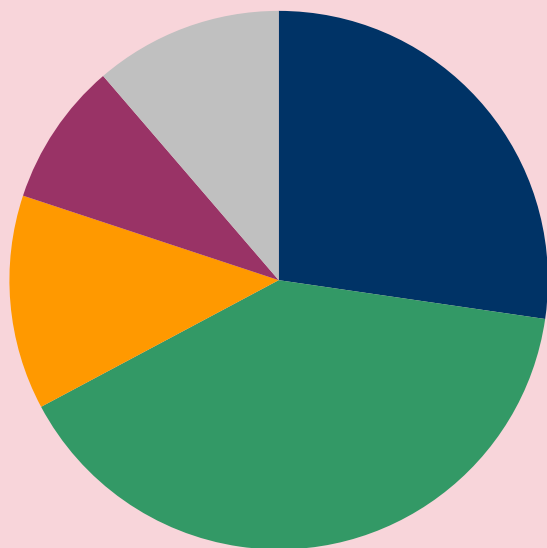

.....
prof. MUDr. Jan Daneš, CSc.
předseda Komise

SROVNÁNÍ ZASTOUPENÍ STADIÍ

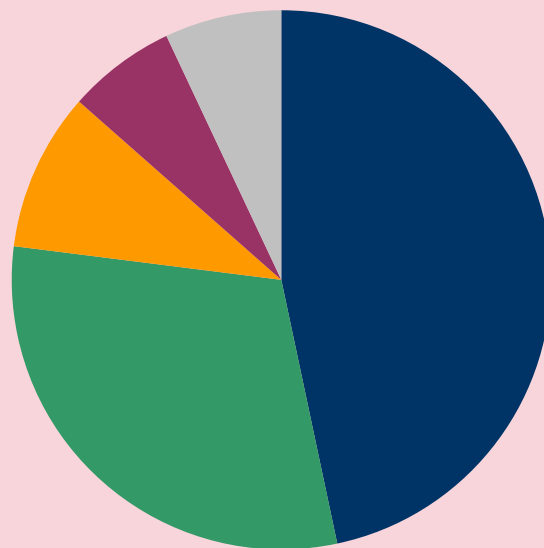
Národní onkologický registr
ÚZIS ČR

Rok 2000: N = 5 025

30,8 % stadium I
(mezi známými)

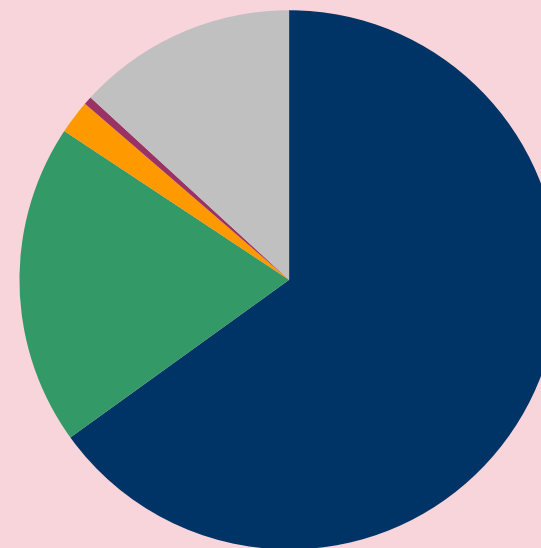
Rok 2021: N = 7 437

50,2 % stadium I
(mezi známými)

Registr screeningu karcinomu prsu
IBA LF MU

Rok 2022: N = 3 855

74,9 % stadium I
(mezi známými, nepředléčenými)

POUZE INVAZIVNÍ

■ Stadium I ■ Stadium II ■ Stadium III ■ Stadium IV ■ Neznámé

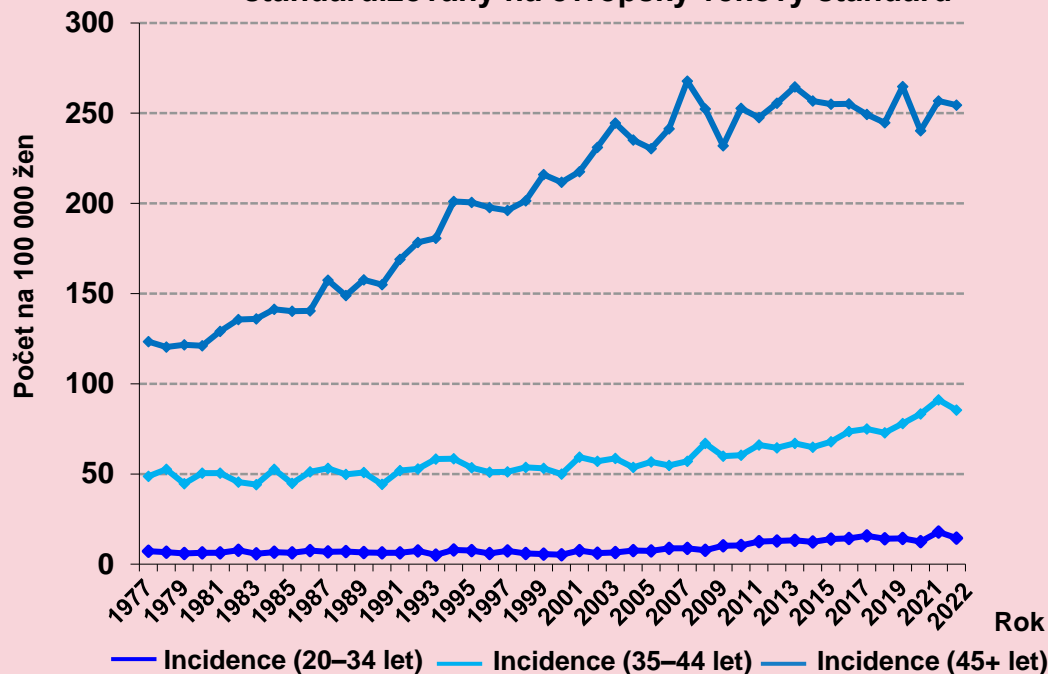
V celé populaci postupně roste zastoupení nejčasnějšího stadia.
V samotném screeningovém programu jsou v prvním stadiu nalezeny tři čtvrtiny onemocnění.

EPIDEMIOLOGICKÉ TRENDY INCIDENCE A MORTALITY KARCINOMU PRSU V ČESKÉ REPUBLICE DLE VĚKU

Zdroj: ÚZIS ČR – incidence; Český statistický úřad – mortalita

Vývoj incidence

ASR (E) 2013: počet na 100 000 osob věkově standardizovaný na evropský věkový standard

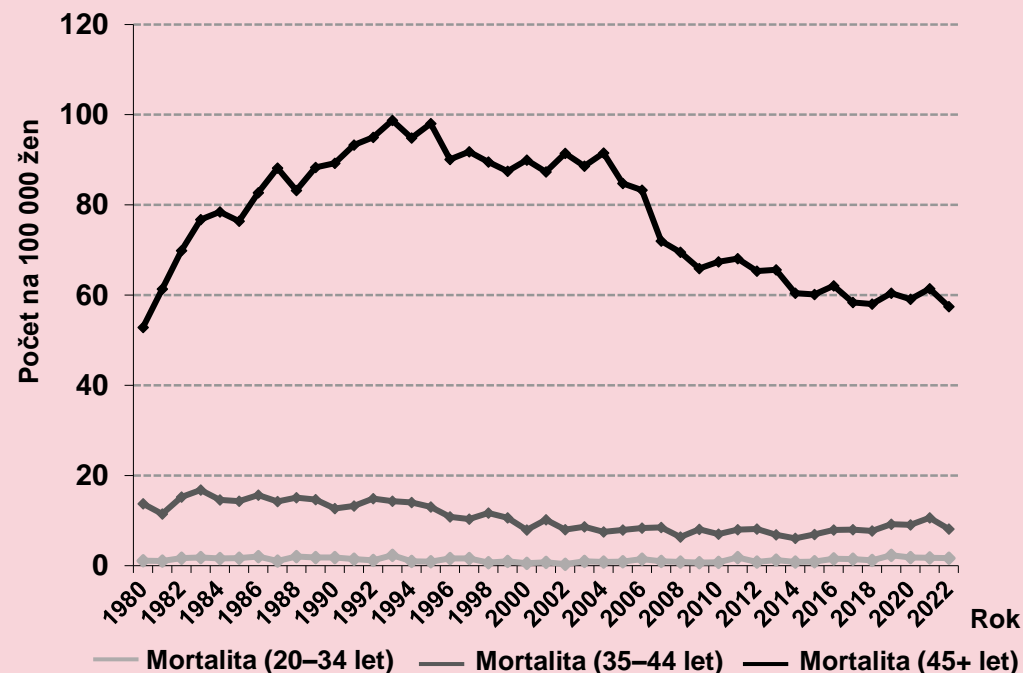
20–34 let: Průměr za posledních 5 let: **141 případů (C50) ročně**

35–44 let: Průměr za posledních 5 let: **670 případů (C50) ročně**

45+ let: Průměr za posledních 5 let: **6 843 případů (C50) ročně**

Vývoj mortality

ASR (E) 2013: počet na 100 000 osob věkově standardizovaný na evropský věkový standard

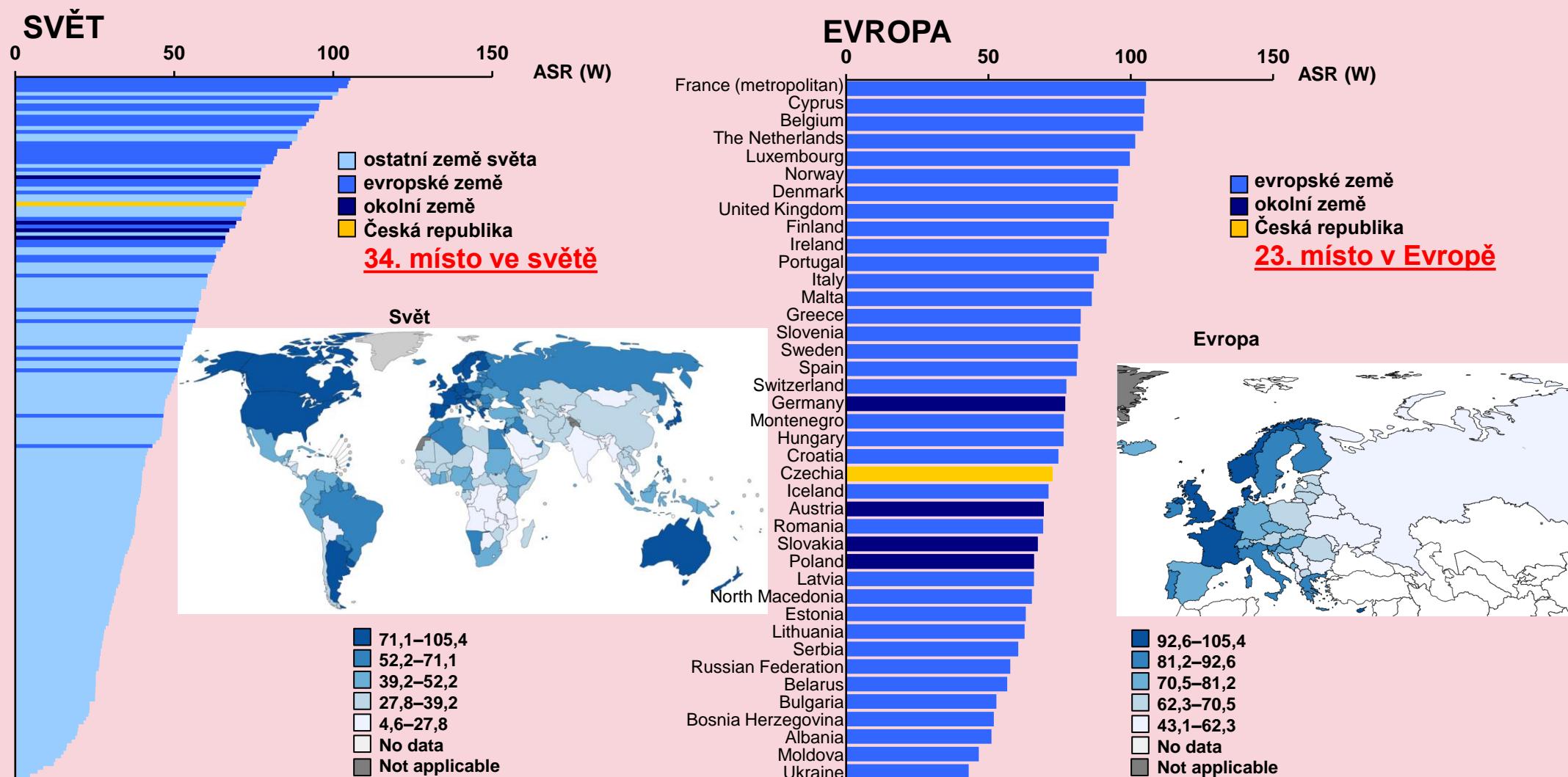
20–34 let: Průměr za posledních 5 let: **17 úmrtí na C50 ročně**

35–44 let: Průměr za posledních 5 let: **73 úmrtí na C50 ročně**

45+ let: Průměr za posledních 5 let: **1 620 úmrtí na C50 ročně**

V posledních dekádách dochází k nárůstu výskytu karcinomu prsu v mladších věkových kategoriích. Mortalita výrazně klesá ve věkové kategorii žen 45+ let. U mladších věkových kategorií sledujeme v posledních letech mírný nárůst mortality.

MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ INCIDENCE KARCINOMU PRSU

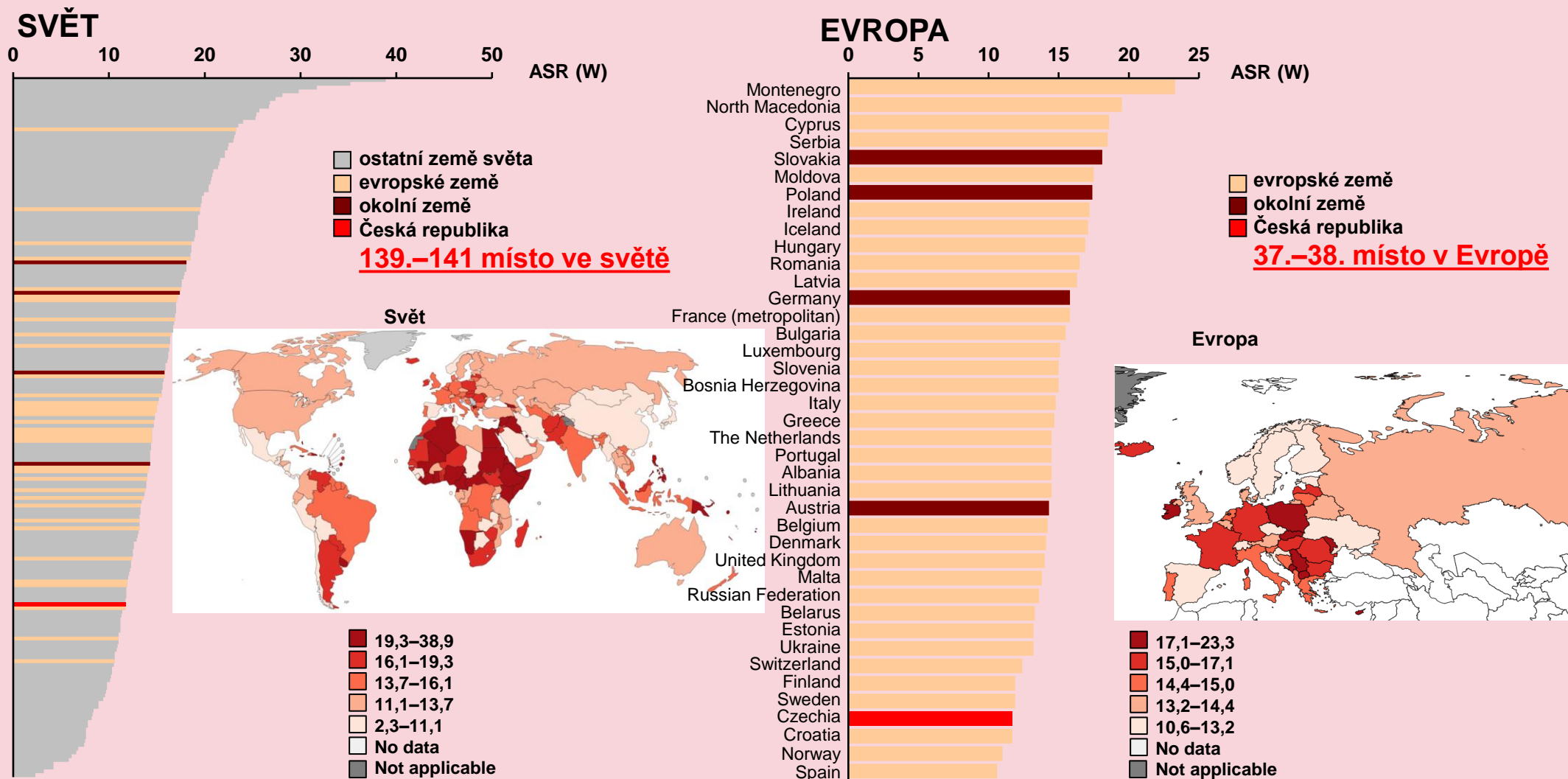
ASR (World) per 100 000: věkově standardizovaná incidence na světový standard

Zdroj: Ferlay J, Ervik M, Lam F, Laversanne M, Colombet M, Mery L, Piñeros M, Znaor A, Soerjomataram I, Bray F (2024). Global Cancer Observatory: Cancer Today. Lyon, France: International Agency for Research on Cancer. Available from: <https://gco.iarc.fr/today>, accessed [2/2/2024].

Incidence karcinomu prsu je v rámci Evropy v ČR průměrná.

MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ MORTALITY KARCINOMU PRSU

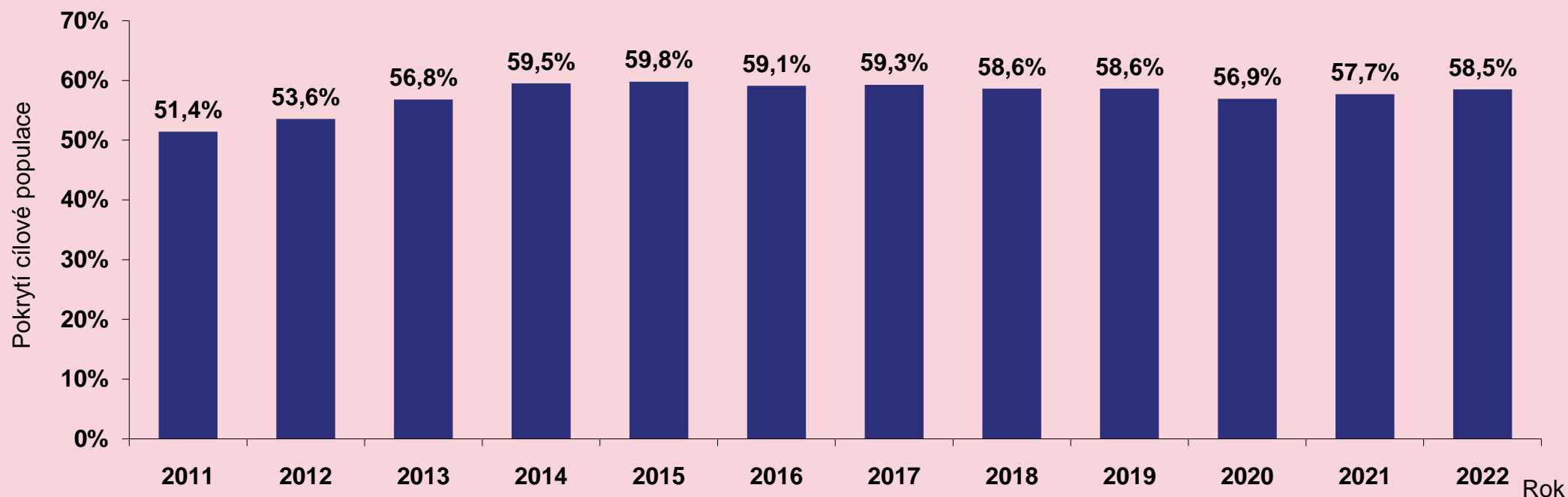
ASR (World) per 100 000: věkově standardizovaná mortalita na světový standard

Zdroj: Ferlay J, Ervik M, Lam F, Laversanne M, Colombet M, Mery L, Piñeros M, Znaor A, Soerjomataram I, Bray F (2024). Global Cancer Observatory: Cancer Today. Lyon, France: International Agency for Research on Cancer. Available from: <https://gco.iarc.fr/today>, accessed [2/2/2024].

Mortalita karcinomu prsu v ČR patří mezi nejnižší v Evropě.

POKRYTÍ CÍLOVÉ POPULACE SCREENINGEM VE STANDARDNÍM INTERVALU V ČASE

Zdroj dat: Národní registr hrazených zdravotních služeb, ÚZIS ČR
Screeningová mamografie v dispenzární péči (89178)
Screeningová mamografie (89221; 89223)
(ženy, 45–69 let)

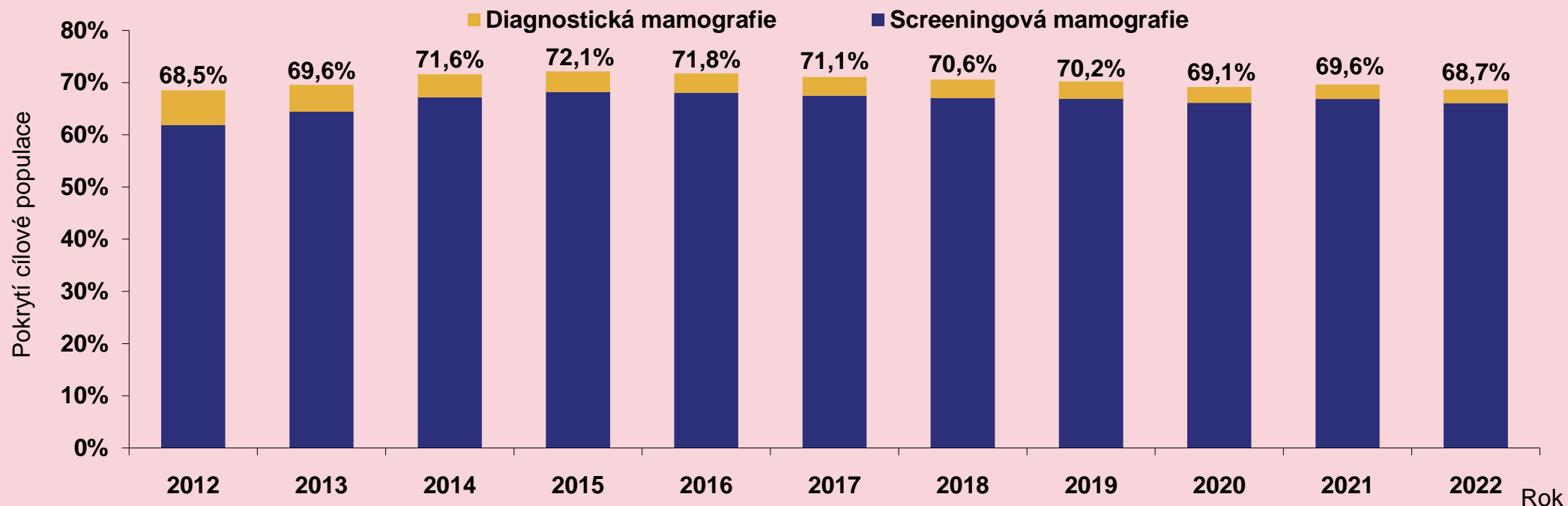

Pokrytí žen ve věku 45–69 let vyšetřených screeningovou mamografií v roce 2022: 58,5 %

Indikátor hodnotí podíl žen ve věku 45–69 let (téměř 1,8 milionu žen), které během posledních 2 let absolvovaly alespoň jednu screeningovou mamografii z celkového počtu žen ve věku 45–69 let. Ženy, které zemřely do roku, ke kterému je indikátor hodnocen (včetně), nejsou v pokrytí uvažovány. Pokrytí cílové populace dlouhodobě dosahuje téměř 60 %. V roce 2020 a 2021 došlo k poklesu pokrytí z důvodu pandemie onemocnění COVID-19.

ÚPLNÉ POKRYTÍ CÍLOVÉ POPULACE SCREENINGEM V TŘÍLETÉM INTERVALU V ČASE

Zdroj dat: Národní registr hrazených zdravotních služeb, ÚZIS ČR
 Screeningová mamografie v dispenzární péči (89178)
 Screeningová mamografie (89221; 89223)
 Diagnostická mamografie (89179; 89180)
 (ženy, 45–69 let)

Úplné pokrytí žen ve věku 45–69 let vyšetřených screeningovou nebo diagnostickou mamografií v roce 2022: 68,7 %

Indikátor hodnotí podíl žen ve věku 45–69 let (téměř 1,8 milionu žen), které během posledních 3 let absolvovaly alespoň jednu screeningovou nebo diagnostickou mamografii z celkového počtu žen ve věku 45–69 let. Ženy, které zemřely do roku, ke kterému je indikátor hodnocen (včetně), nejsou v pokrytí uvažovány. Příspěvek diagnostické mamografie k pokrytí se v čase snižuje.

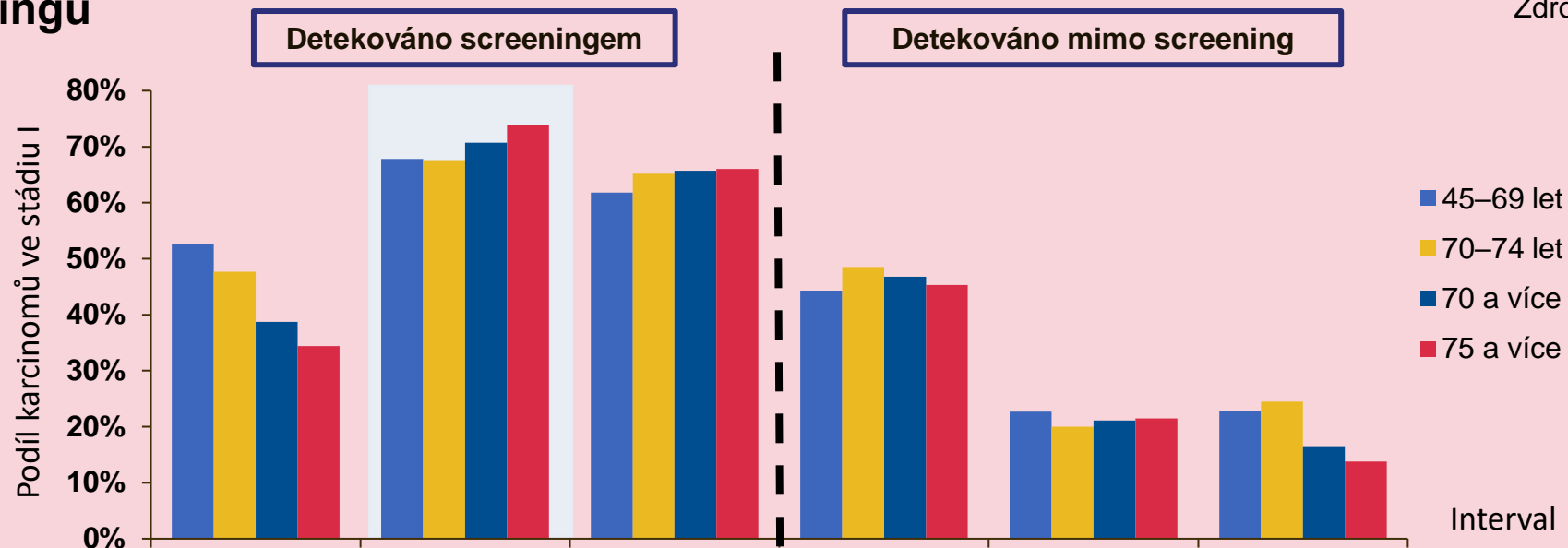
STADIA ZACHYCENÝCH KARCINOMŮ DLE INTERVALU ÚČASTI NA SCREENINGU

Zdroj: Národní onkologický registr; Národní registr hrazených zdravotních služeb, ÚZIS ČR
Diagnóza C50, N = 6 563 karcinomů (z toho 3 667 detekováno screeningem)

Ženy, 45 a více let

Zdroj dat: NRHZS, NOR

Podíl stádia I dle intervalu účasti na screeningu

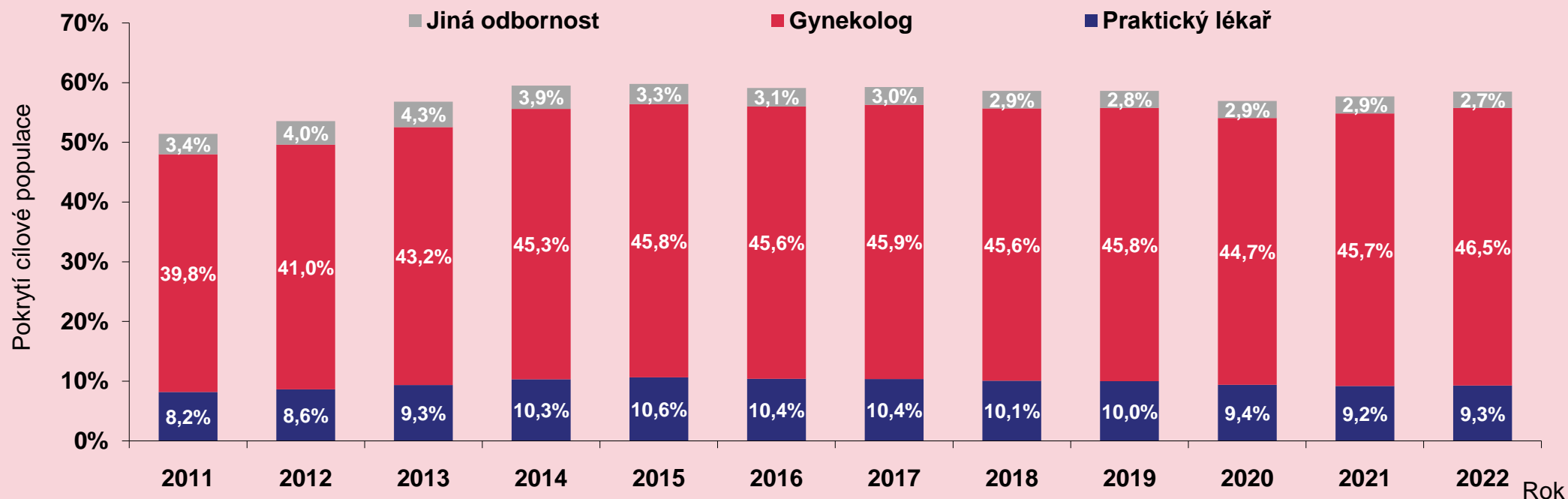

Interval	Nelze určit	≤ 2,5 roku	> 2,5 roku	≤ 2,5 roku	> 2,5 roku	Mimo screening	Celkem
45–69 let	203 (52,7 %)	791 (67,8 %)	345 (61,8 %)	372 (44,3 %)	51 (22,7 %)	133 (22,8 %)	1 895 (50,4 %)
70–74 let	21 (47,7 %)	282 (67,6 %)	133 (65,2 %)	79 (48,5 %)	19 (20,0 %)	34 (24,5 %)	568 (53,5 %)
70 let a více	53 (38,7 %)	595 (70,7 %)	381 (65,7 %)	166 (46,8 %)	72 (21,1 %)	91 (16,5 %)	1 358 (48,4 %)
75 let a více	32 (34,4 %)	313 (73,8 %)	248 (66,0 %)	87 (45,3 %)	53 (21,5 %)	57 (13,8 %)	790 (45,3 %)

U karcinomů detekovaných screeningem je pozorováno vyšší zastoupení stádií I než u karcinomů detekovaných mimo screening. Nejvyšší zastoupení karcinomů ve stadiu I se vyskytuje u žen, které se zúčastnily screeningu v intervalu ≤ 2,5 roku a to ve všech věkových kategoriích.

PŘÍSPĚVEK K POKRYTÍ CÍLOVÉ POPULACE ŽEN V ČASE DLE ODBORNOSTI ŽADATELE O VYŠETŘENÍ

Zdroj dat: Národní registr hrazených zdravotních služeb, ÚZIS ČR
Screeningová mamografie v dispenzární péči (89178)
Screeningová mamografie (89221; 89223)
(ženy, 45–69 let)

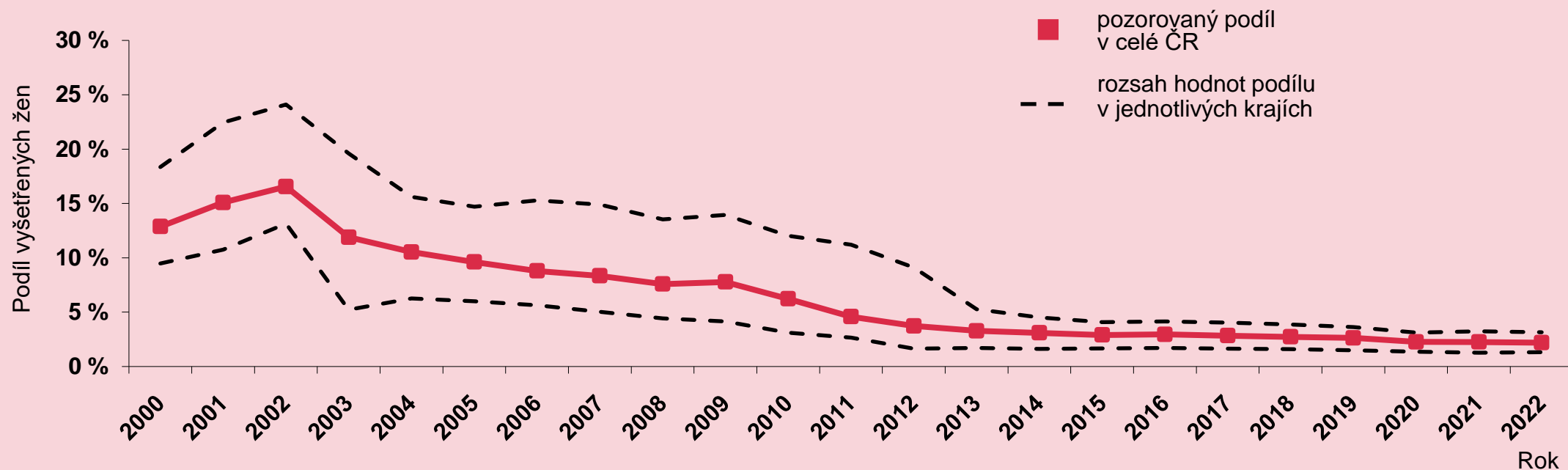

Pokrytí žen ve věku 45–69 let vyšetřených screeningovou mamografií v roce 2022: 58,5 %

Indikátor hodnotí podíl žen ve věku 45–69 let (téměř 1,8 milionu žen), které během posledních 2 let (2021–2022) absolvovaly alespoň jednu screeningovou mamografii z celkového počtu žen ve věku 45–69 let dle odbornosti žadatele o vyšetření. Ženy, které zemřely do roku, ke kterému je indikátor hodnocen (včetně), nejsou v pokrytí uvažovány. V posledních letech se příspěvek od gynekologa pohyboval okolo 46 %, od praktického lékaře okolo 9 %.

PODÍL ŽEN VYŠETŘENÝCH DIAGNOSTICKOU MAMOGRAFIÍ V ČASE

Zdroj: PZP; Národní registr hrazených zdravotních služeb, ÚZIS ČR
 Diagnostická mamografie (89179*, 89180)
 Ženy ve věku 45–69 let

Podíl žen ve věku 45–69 let vyšetřených diagnostickou mamografií v roce 2022: 2,2 %

Indikátor hodnotí podíl žen ve věku 45–69 let, které v daném roce absolvovaly alespoň jednu diagnostickou mamografii z celkového počtu žen ve věku 45–69 let v ČR. Ženy, které zemřely do roku, ke kterému je indikátor hodnocen (včetně), nejsou v podílu uvažovány. Podíl žen vyšetřených mamografií mimo organizovaný program byl maximální v roce 2002, od té doby se snižuje a v posledních letech se pohybuje stabilně okolo 2,2 %.

* Výkon 89179 byl využíván do roku 2014.

Pozn.: Od roku 2010 je údaj vypočten z NRHZS.

PODÍL ŽEN S DOPLŇUJÍCÍM VYŠETŘENÍM V ČASE

Zdroj: Národní registr hrazených zdravotních služeb, ÚZIS ČR

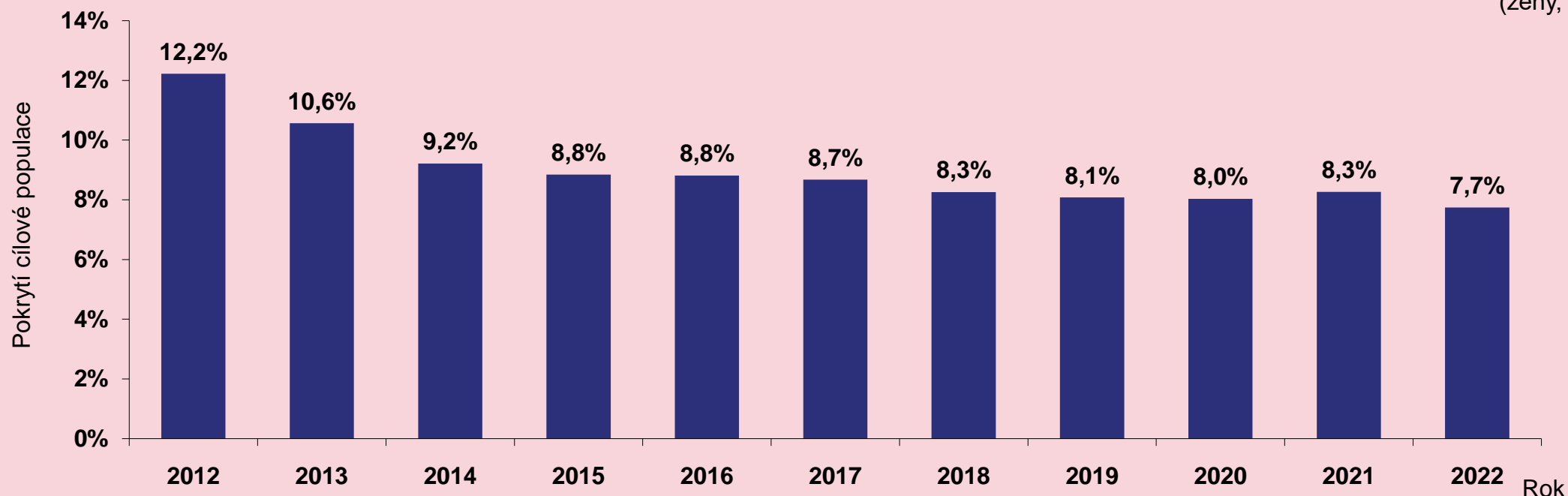
Screeningová mamografie v dispenzární péči (89178)

Screeningová mamografie (89221; 89223)

Doplňující vyšetření (51231; 51233; 51235; 51237; 61447; 61449; 89179; 89180; 89222;

89225; 89313; 89314; 89339; 89341; 89343; 89510; 89512)

(ženy, 45–69 let)

Podíl žen ve věku 45–69 let s doplňujícím vyšetřením v roce 2022: 7,7 %

Indikátor hodnotí podíl žen ve věku 45–69 let, kterým bylo do 90 dnů od screeningové mamografie provedeno doplňující vyšetření z celkového počtu žen ve věku 45–69 let, kterým byla provedena screeningová mamografie. Nejvyšší podíl doplňujících vyšetření byl v roce 2012, v dalších letech podíl doplňujících vyšetření pozvolna klesal až na hodnotu okolo 8 %.

REGISTR MAMO: ČASOVÝ VÝVOJ ZÁKLADNÍCH CHARAKTERISTIK PROGRAMU

Zdroj dat: Registr screeningu karcinomu prsu, IBA LF MU

Všechny věkové skupiny	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet vyšetřených žen	704 296	698 690	729 004	677 450	749 654	758 140
Počet zachycených karcinomů	3 976	4 046	4 196	3 970	4 606	4 527
<i>Detekční míra (na 1 000 vyšetření)</i>	5,6	5,8	5,8	5,9	6,1	6,0
Počet žen s diagnózou dle velikosti primárního nádoru						
<i>Ca in situ</i>	433 (10,9 %)	484 (12,0 %)	459 (10,9 %)	447 (11,3 %)	509 (11,1 %)	529 (11,7 %)
<i>T1</i>	2 660 (66,9 %)	2 711 (67,0 %)	2 815 (67,1 %)	2 594 (65,3 %)	3 107 (67,5 %)	2 913 (64,3 %)
<i>T2</i>	446 (11,2 %)	403 (10,0 %)	442 (10,5 %)	435 (11,0 %)	498 (10,8 %)	510 (11,3 %)
<i>T3</i>	25 (0,6 %)	20 (0,5 %)	43 (1,0 %)	21 (0,5 %)	24 (0,5 %)	27 (0,6 %)
<i>T4</i>	16 (0,4 %)	10 (0,2 %)	15 (0,4 %)	14 (0,4 %)	13 (0,3 %)	14 (0,3 %)
<i>Nádor modifikovaný léčbou</i>	131 (3,3 %)	139 (3,4 %)	157 (3,7 %)	158 (4,0 %)	181 (3,9 %)	141 (3,1 %)
<i>Neznámá velikost</i>	265 (6,7 %)	279 (6,9 %)	265 (6,3 %)	301 (7,6 %)	274 (5,9 %)	393 (8,7 %)

Výrazně převládají nádory malé velikosti.

Počet vyšetření v čase převážně roste s výjimkou roku 2020, který je specifický z důvodu pandemie COVID-19.

Relevantním údajem hodnocení trendu účasti je ovšem pokrytí mamografickým screeningem.

SOUČASNÉ MÍSTO AI V MAMOGRAFII – MOŽNOSTI (PODLE DOPORUČENÍ EK – ECIBC (GDG))

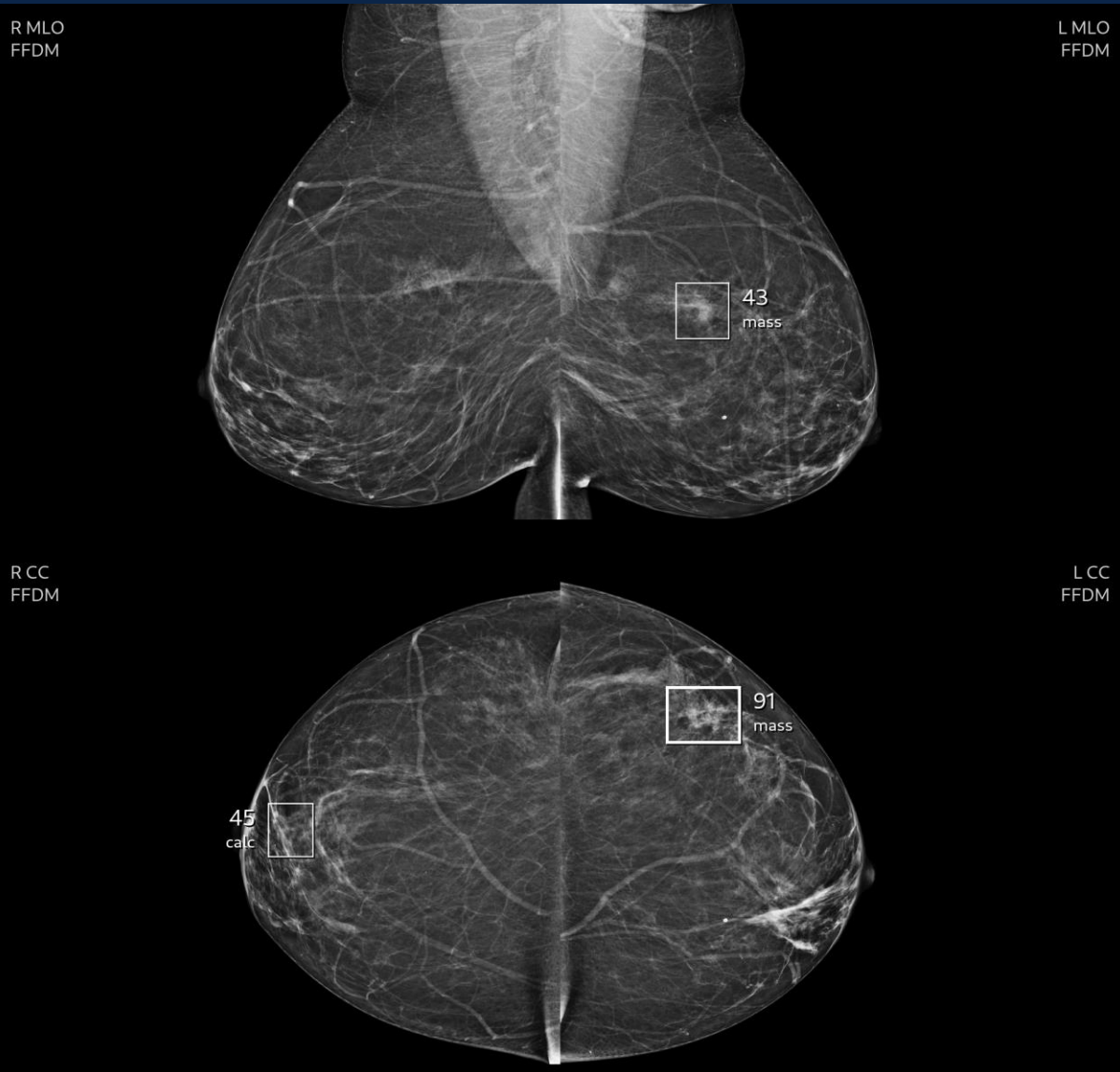
- Náhrada jednoho ze dvou lékařů (dvojí čtení nyní **povinné**) – zatím **NE**
- Podpora dvojího čtení (doplněk) – **DOPORUČENO**
- Třídění (Triage) – **velmi nadějně**
  - Případy s nízkou pravděpodobností malignity (nízké skóre) jen jedno čtení, ostatní dvojí
  - Případy s velmi vysokou denzitou (D) screening pomocí DBT (případně MRI), ev. MG + US
- Detekce karcinomu, určení denzity + rizika vzniku karcinomu - **nadějně**

Doporučení EK založené na důkazech:

<https://healthcare-quality.jrc.ec.europa.eu/ecibc/european-breast-cancer-guidelines/artificial-intelligence>

VYUŽITÍ AI VE SCREENINGU V ČR

- Asi 1/3 všech pracovišť, **počet roste** (ScreenPoint - Transpara, Lunit, iCAD), jen pro screening (podle našeho doporučení)
- Mění se názor lékařů (přibývá nadšenců) – oceňují třídění (u nízkého skóre není karcinom) a objektivizaci denzity
- **Není hrazeno většinou zdravotních poj. (kromě OZP), pro klientky**
  - zadarmo (pokud např. získáno z dotace,)
  - bez nátlaku nabízeno jako možnost, cca 100 Kč hrazeno klientkou
  - **Asi 50 – 90% klientek po vysvětlení AI chce a zaplatí si**

E

Risk skóre:
Elevated – 10
Low – 9, 8
Very low – 1-7

Risk based on presence of abnormalities

Elevated

Highest region score
91

Breast density
a b c d
Volumetric breast density: 5.9%

Max. lokální skóre

Denzita (BI-RADS)

transpara® report

By ScreenPoint Medical

Not intended for primary reading

Version 1.8.0

DĚKUJI ZA POZORNOST